

Wychodzi we wtorek, czwartek i sobotę. Co sobotę dotychczasony jest arkusz Rozmaitości, pisma ku pożytkowi Izabawie Prenumerata Gazety z Dodatkiem i Rozmaitościami wynosi: na kwartał, dla odbierających w samym Lwowie 4 zr. 48 kr., na pocztamcie lwowskim 5 zr. 12 kr., na wszelkich innych pocztamtach 5 zr. 36 kr. mon. konw. Prenumerata półroczna wynosi dwa razy tyle co kwartałna.

G A Z E T A L W O W S K A.

Dodatek do Gazety Lwowskiej obejmuje doniesienia urzędowe i prywatne. Za umieszczenie w Dodatku płać się od wiersza w pół kolumnie (drukiem garmont) za pierwszy raz 3 kr., a za każdy następujący raz tylko po 1 1/2 kr. mon. konw. Za większe litery płać się wedle tego, ile na zwyczajny druk obrachowane miejsca zajmą. Redakcyja Gazety Lwowskiej przyjmuje tylko frankowane listy.

Sobota

N^{ro}. 124. 24. października 1846.

Przegląd artykułów.

Wiadomości krajowe: Z Wiédnia: Zachorowanie JCMości Arcyksięcia Palatyna.
Wiadomości zagraniczne: Hiszpanija: Zaślubiny Królowej i Infantki już się odbyły. — Uwięzienie 200 osób i zagrabienie dziełników. — Nota rządu angielskiego. — Angielskie okręty wojenne pod Walencyją.
Anglija: Uzbrajanie wybrzeża angielskiego. — Parlament ma być w listopadzie zwołany. —
Francyja: Obroty angielskiej floty na Morzu Śródziemnym. — Wypadki w Szwajcaryi. — Stosunki irlandzkie.
Szwajcaryja: Proklamacyja rządu tymczasowego w Genewie.

Nowiny.

Wiadomości handlowe i przemysłowe: Odkrycie roślin głąbiastych, ziemniaki zastąpić mogących.

WIADOMOŚCI KRAJOWE.

— Z Wiédnia. —

Doniesienia z Budy zawierają wiadomość o zachorowaniu tamże JCMości najdostojniejszego Arcyksięcia Palatyna na dniu 6. b. m. Wychodzące odtąd codziennie buletyny lekarskie, donoszą to o polepszeniu, to znowu o pogorszeniu się stanu zdrowia JCMości. Najnowszy buletyn donosi, że JCMość w nocy z dnia 16go na 17ty b. m. miał dobry sen, i d. 17go rano czuł niejaką ulgę w każdym względzie.

WIADOMOŚCI ZAGRANICZNE.

Hiszpanija.

Z Madrytu dnia 11go października. Wczoraj wieczór po godzinie pół do dziesiątej odbyły się zaślubiny Królowej z Infantem Don

Francisco i Infantki z Jego królewiczowską Mością księciem Montpensier. Dziś rano o godzinie jedenastej odprawioną została msza ślubna w kościele Atocha.

Słychać że dnia 6. b. m. przed przybyciem książąt uwięziono około 200 osób z niższej klasy ludu. Pewien ksiądz, który na placu *St. Domingo* narzekał, że tak wielkie sumy obrócone będą na przyszłe festyny, (samo uświetlenie pocztowego domu będzie kosztować 9000 piastrow) — został natychmiast przyaresztowanym. Wszystkie dzienniki, które wjazd książąt francuzkich nie w tym samym duchu opisywały jak organa ministryjum, aczkolwiek poczęści już były wydane szatém i przez władze przejrzane, zostały zagrabione. Zakazano przedstawiać wszelkie dramata, w których są ucinki na Francuzów zawarte.

Dnia 5. b. m. otrzymał angielski poseł gońcem z Londynu rozkaz doręczenia tutejszemu gabinetowi noty, w której angielski rząd peremptorycznie oświadcza, że on w żadnym czasie nie uzna prawa następstwa na tron hiszpański, jakieby kiedy z małżeństwa księcia Montpensier z Infantką Luizą pochodzący potomkowie rościć sobie mogli. Na tę notę jeszcze żadna odpowiedź nie nastąpiła.

Z Walencyi dnia 3go października. Dziś zawięły angielska wojenna korweta *Spartan* o 22 działach i parostatek *Phoenix* tegoż samego nazwa. Kapitan *Seymonds* udał się natychmiast do generalnego kapitana z oznajmieniem, że przybywa z Malagi i ma rozkaz, na hiszpańskich wybrzeżach śródziemnego morza angielskim poddanym ochronę dawać. Jeneralny kapitan odpowiedział mu, że przy tej wielkiej spokojności, jaka w Hiszpanii panuje, niema najmniejszego powodu do obawy, i że zresztą rząd Królowej Izabeli na mocy za-

wartych traktatów, takąż samę interesom cudzoziemców daje ochronę, jak interesom mieszkańców swego kraju.

Wielka Brytania i Irlandyja.

Z Londynu dnia 13go października. Wydano rozkaz, aby trzydzieści i trzy przy wybrzeżu między Hastings i Seaford położone warownie, postawić w stanie obrony i działami uzbroić.

Dziennik *Standard* uważa to za wielkie podobieństwo do prawdy, że na przyszły miesiąc parlament zwołany będzie. Dwie kwestyje mają mu być przedłożone do rozstrzygnięcia. Najprzód idzie o głosowanie na bil indemnizacyi dla namiestnika Irlandyi, lorda Beshborough, że względem irlandzkich zaliczeń z góry, parlamentowe uchwały przekroczył, a powtórnie mają prosić parlament, aby zniósł clo czterech szylingów, które jeszcze dotychczas na zbożu ciąży. O rozwiązaniu parlamentu nie można już myśleć w teraźniejszym położeniu kraju.

Francyja.

Z Paryża dnia 13. października. Król przybył wczoraj z St. Cloud do Paryża dla zwizdzenia pokojów, które dla księcia i księżniczki Montpensier się urządzają. Czynią także przygotowania do festynów, które na cześć nowożeńców wyprawione być mają.

— dnia 14. października. Wszystko, co słyszymy o obrotach angielskiej floty na Śródziemnym morzu, upoważnia do tego przypuszczenia, że ona postanowiła najszczególniej uczynić nietylko demonstracyję przy samém hiszpańskim wybrzeżu dla popierania dyplomatycznych kroków angielskiego posła pana Bulwera w Madrycie przeciw dokonaniem teraz zaślubieniu księcia Montpensier z hiszpańską Infantką Luizą, lecz oraz dawać baczność na obroty francuzkiej floty, ale ta ostatnia powróciła tymczasem do tulońskiego portu. Przynajmniej uważają tu rzecz tę powszechnie w takim świetle. Dnia 23. września stanęła na kotwicy pomieniona flota pod dowództwem admirała Parker przy marokańskim wybrzeżu przed Ceutą. Ceuta, jak wiadomo, jest hiszpańską twierdzą na ostatecznej kończyźnie ciałniny morskiej Gibraltaru i służy za więzienie dla więźniów stanu i wojskowych. Ztamtąd posłał wiceadmiral Parker parowe fregaty *Virago* i *Terrible* jedną po drugiej do Malty, z kąd one potem ze znaczną amunicyją i żywnością do floty powróciły. Zachowanie się tej floty, która później znowu się przy hiszpańskim pojawiła wybrzeżu, podług zapewnień

w listach, które odebrano od hiszpańskich portowych placów, było prawie groźące. Tam obudzila się nawet, co łatwo przypuścić można, ta bezzasadna obawa, że pomieniona flota zamierza uderzyć na Ceutę dla opanowania tego placu, gdyż Anglii byłoby ztamtąd łatwiej wspierać przedsięwzięcia Abd-el-Kadera przeciw francuzkim posiadłościom w Afryce północnej, a przynajmniej potajemnie im sprzyjać, tak, iż przez zajęcie Ceuty zadanoby w równym czasie cios tak Hiszpanii jak i Francyi, które teraz w połączeniu naprzeciw życzeniom Anglii działają. Przypuszczenie to, jakieśmy nadmienili, nie ma za sobą prawdopodobieństwa, ale zawsze zasługuje na wzmiankę, gdyż już sam ten fakt, że istotnie to przypuszczenie uczyniono, jest dowodem, czego się po skrytych obrotach angielskiej floty spodziewają. Z francuzkiej strony nie przedsięwzięto wcale żadnego wzmocnienia francuzkiej okrętowej stacyi przy hiszpańskim wybrzeżu, co tém łatwiej da się wytłumaczyć, ile że Tuloń jest tak blizkim tego wybrzeża, że w potrzebnym razie mogłaby ztamtąd cała flota w kilku dniach na miejsce przybyć. Atoli do konieczności takiego rodzaju nie masz na ten raz najmniejszego prawdopodobieństwa. Dla tego można przypuścić, zwłaszcza gdy się spokój w samej Hiszpanii, jak się spodziewają, utrzyma, że i angielska flota niezadługo znowu do swej zwyczajnej siły i na zwyczajne swe stacyje powróci.

Journal des Debats poświęca genewskim wypadkom przydługi artykuł, w którym ubolewa, że obalono patryjotyczny i roztropny rząd, który w ostatnich latach uczynił Genewę zachowawcą swobód i pokoju Szwajcaryi. Ministerjalny dziennik *Epoque* obawia się złych skutków; siedm kantonów nie podda się na sejmie uchwałom większości insurgentów; również i radykaliści nie będą mieli względu na postanowienia federacyjnego traktatu tam, gdzie się to nie stosuje do ich zamiaru; a sąsiednie państwa przy gwarancyi, pod którą mocarstwa poddały federacyję szwajcarską, niecierpią agitacyi teraźniejszych zamieszek, a tak łatwo być może, iż tak Francyja jako też inne mocarstwa opiekuńcze do pewnych środków zmuszone mi będą.

Journal des Debats mówi we wstępnym artykule o irlandzkich stosunkach: Irlandyja podobna jest w tej chwili do wygłodniałego miasta, które z zewnątrz żywnością zaopatrują. Angielska eskadra, zamieniona prawie w magazyn zboża, krąży wokoło wybrzeża i sprowadza na ląd to tu, to ówdzie zboże i kukurudzę, którą zaledwie od rabunku ochronić zdoła. Rozpacz

ludu zamieniła się na niektórych miejscach w czyny gwałtu i powstania; lud cisnął się do miast, ztąd poszło wdanie się zbrojnej siły i do rozlewu krwi przyszło. Co we Francyi zowią krytycznym stanem żywności, to głaśnie i niknie w obec strachu prawdziwego wielkiego głodu, który teraz ciężko dotknęła Irlandyję pustoszy. Jedyną pociechą w tym niedostatku jest jego wielkość. Przyszło do tego, że go uważają za zbawienną ranę dla tego, że on zmusi rząd, parlament i lud angielski zajrzeć w oczy temu nieszczęściu, i silnie do tego się przyłożyć, aby ono więcej nie powróciło. Zresztą nie można zarzucić angielskiemu rządowi, że względem Irlandyi zaniedbuje swych powinności. Już dawniej wymieniliśmy środki, jakie przedsięwziął rząd, by ile możności spustoszeniom zapobiedz i biednemu ludowi pożywienia dostarczyć. Ale nadmieniliśmy także, jakie trudności sprowadza wykonanie tych środków, i jaką niezgodę wywołuje ono między wykonywającą władzą a klasą właścicieli dóbr. W Irlandyi jest 322 dystryktów, które się baroniami zowią. W 202 z tych dystryktów zgromadziły się już wielkie *juries* i zezwoliły na sumy dla zakładów publicznego pożytku, któreto sumy jak wiadomo zalicza krajowa kasa z góry, a potem się przez dziesięć lat wraz z 3pCtu także kasie spłacają. Można się więc spodziewać, że najdalej za miesiąc, będzie można wielkiej części ubogiej ludności dać robotę.⁴

Szwajcaryja.

Z Kantonu Genewy. Rząd tymczasowy wydał następującą proklamacyję: »Genewacy obywatele, zebrani podług zwyczaju ojedów z własnej woli na jeneralną radę, uchwalili: Wielka rada ogłoszona jest za rozwiązana. Uchylenie się od rządu rady Stanu przyjęto. Jeneralna rada będzie niezwłocznie mianować tymczasowy rząd z dziesięciu członków. Nowa wielka rada zwołana jest na 25. października, ale będzie jeszcze tylko o połowę tak liczną, jak dotychczas. Na przyszłość będzie tylko trzy kolegijów wyborczych, jedno dla miasta, a dwa dla prowincyi. Nowa wielka rada zajmie się zmianą konstytucyi, na którą lud głosować będzie. Stojące wojsko będzie rozpuszczone. Za wszystkie na dniu 7. października wyrządzone uszkodzenia domów publicznych i prywatnych mają zapłacić uchyleni od rządu radcy stanu i naczelny dowódzca rządowego wojska.« (Zrządzoną przez artyleryję w Genewie szkodę, podają na milion franków.)

O przyszłych planach partyi obalającej rząd terazniejszy w Szwajcaryi, daje *Berneńska Ga-*

zeta całkiem bez ogródki następującą skazówkę: »Po takowych zaszcłościach można przepowiedzieć, że podobny upadek czeka każdy zachowawczy rząd, który nad Jezuitami puklerz swój wznosi. Na kogoż przyjdzie najbliższa kolej? Mimowolnie zwracają się nasze oczy na Bazyleję, która w wielorakim względzie z Genewą na jednej linii stoi. I Bazyleja jest reformowanym kantonem, i w Bazylei dążono niegdyś do światła, nie do ciemności. I w Bazylei panuje odrętwiała arystokracya pieniężna, która się każdemu postępowi urąga a pod pokrywką, Jezuitów za rękę ściska. Rzecz naturalna, że Bazyleja straciła teraz na Genewie punkt oparcia się, i stoi teraz, wyjąwszy trudny do poprawienia królewsko-pruski Neuenburg, całkiem osierocona. Dla radców Bazylejskich jest przeto rewolucya Genewska — krwawą skazówką — że i oni rychlej lub później, podobnie jak pomienieni »światli radcy stanu,« ze swoich posad spadną, jeżeli nie zrozumieją ducha czasu i rychto od przymera Jezuitów nie odstąpią. Przykład Genewy wyrwie zachęcający, większy niż gdzie indziej wpływ na liberalistów w Bazylei. Przyłączenie się do 11 $\frac{1}{2}$ liberalnych stanów, będzie teraz, jak się spodziewamy, ich stanowczém hasłem.«

NOWINY.

Wspominaliśmy już o przybyciu p. Sturm'a, artysty teatru Krakowskiego na role gościnne do stolicy naszej. Jakoż występował on już dwa razy: w dramacie *Parawiedes bankier hiszpański*, i w melodramacie *Oblubienica z Lammermooru*. O sztukach samych, jako dobrze nam znanych przemilczymy zupełnie; co się zaś tyczy gry pan Sturm'a o ile z tych dwóch ról dość niewdzięcznych sądzić możemy, nie wiele także stanowczego da się powiedzieć. Jestto jeszcze młody człowiek, mający piękną postawę, co już jest niemałą rzeczą dla artysty dramatycznego, i jak się zdaje najlepsze chęci, co jeszcze więcej stanowi, i co zapewne mu pomoże do coraz lepszego wykształcenia się w zawodzie, jaki sobie wybrał. Jak dotąd, ma on dosyć rutyny, do której jednakże nie zawadziłoby dodać nieco więcej szczeręgo zapału; lecz w ogóle nie zdaje nam się, by role pierwszego kochanka, na którego brak jużesmy się skarżyli, były mu właściwe. Publiczność nasza przyjmowała go z oklaskami, robiącemi zaszczyt jęj uprzejmiej gościnności. Rzeczony brak pierwszego kochanka po wyjeździe p. Dawison'a, czuć się nam

dalej coraz więcej, osobliwie w smutnym repertuarzu, któremu też odpowiadają ciągle pustki w sali teatralnej. Mówiąc o scenie polskiej, wspominamy jeszcze, że w przeszłym tygodniu odegrano ulubioną komedję: *Niech jedzie na wieś*, w której jak wiadomo, p. Dąbrowski wcielił rolę oddawał z wielkim zadowoleniem publiczności. Rola tę odegrał tym razem p. Stanisław Skwarczyński, i szczerze wyznać możemy, że nam miła sprawił niespodziankę: Gra jego była żywa, naturalna i dobrze dosyć odcieniowana. Po pracowitości, dobrych chęciach i młodej pamięci p. Skwarczyńskiego, dobrze tuszymy o przyszłych jego postępach, mianowicie w komedjach, do których zda się mieć najwięcej usposobienia.

WIADOMOŚCI HANDLOWE I PRZEMYSŁOWE.

Odkrycie roślin głębiastych, ziemniaki zastąpić mogących.

Choroba ziemniaków szcząca się w Ameryce w takiż sposób jak w Europie; obudziła życzenie poszukiwania ziemniaków dziko rosnących, aby z nich odnowić nasienie; atoli dotąd próżne były usiłowania w tej mierze. Tymczasem geolog niemiecki Gesner wynalazł w sierpniu roku bieżącego na wyspach *Księcia Edwarda* (w posiadłościach angielskich w Ameryce Północnej, w zatoce Neufundlandzkiej) dwa gatunki roślin mącznych głębiastych, które o ile je dotąd poznał, tyle obiecują co i ziemniaki dzikie, które Sir W. Raleigh przywiózł najpierw z Wirginii do Irlandyi, i z których nasze ziemniaki pochodzą.

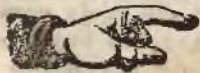
Pierwszy z tych gatunków dnia 3. sierpnia postrzeżony, ma u miejscowych Indyjan nazwę *Musquasete* i znajduje się najwięcej na wyspie Hog, w zatoce *Richmond*. Głębkie tej rośliny całkiem dojrzałe, znalazł p. Gesner w lesie (drzewa twardego) na cal w ziemi, pokrytej warstwą zgnitego liścia; miejsce to było ocienione, jednak ziemia była dobrze ogrzana. W ogóle głębkie tej rośliny nie są większe od czereśni, atoli trafiają się pojedyn-

cze znacznie większe. Wyglądają one zupełnie jak zwyczajne ziemniaki i mają także tak zwane oczka; skórka ich jest jasno-brunatna, wewnątrz są zupełnie białe i mają smak i zapach naszych ziemniaków. Zawierają w sobie wiele krochmalu, są bardzo pożywne i zdrowe, i stanowią ulubioną żywność Indyjanów, od których też p. Gesner dowiedział się, że łatwo przechowywać się dają. Łodygi tej rośliny nie widział ten geolog w zielonym stanie, gdyż wtedy, gdy je odkrył (dnia 3. sierpnia) były już powiędłe.

Drugi gatunek dzikich głębiów rośliny mączastej znalazł pan Gesner dnia 12. sierpnia na rozmaitych wyspach zatoki *Richmond*, najczęściej od spodu pagórków piaszczystych, przelaguny na wybrzeżu morskiem utworzonych, w którychto miejscach służy tej roślinie za pognój zgniła trawa morska i ślimaki. Łodyga jej podobna jest do pręta małej macicy winnej, a liść do liścia ziemniakowego; głębkie są w ziemi w głębokości dwóch cali, kształtu owalnego, koloru ciemno-brunatnego; są suche, mączyste i bardzo pożywne, smaku przyjemnego, jednakże nie tyle, jak wyżej opisane głębkie rośliny *Musquasete*.

Czy obadwa lub jeden z podanych tu gatunków roślin głębiastych są owemi długo szukanymi dzikimi ziemniakami, należałoby towarzystwom agronomicznym przekonać się, i do tego celu postarać się od pana Gesnera o nasienie, aby z niem doświadczenia odbyć. Nie masz wątpliwości, iż te głębkie przy starannej uprawie doszłyby znaczniejszej wielkości i plenności, jak to we wszelkich podobnych razach z doświadczenia wiadomo. Klimat wysp *Księcia Edwarda* (46° północnej szerokości) nie zdaje się aby niedawało nadziei, iż i u nas w Galicyi (położonej między 47 $\frac{1}{4}$ a 50 $\frac{3}{4}$ stopniem szerokości północnej) roślina ta uprawiać się nie da.

Na zakończenie wińniśmy jeszcze to dodać, że pan Gesner zamierzył tych głębiów postać na próbę towarzystwom agronomicznym w Anglii, i że także za staraniem tegoż geologa niektórzy właściciele ziemscy na wyspach *Księcia Edwarda* zajmą się próbami uprawy tych roślin.

Do dzisiejszej Gazety dołączone jest na oddzielnej ćwiartce druku, ogłoszenie przedpłaty na dzieło **Kazimierza Józefa Turowskiego** *Zastosowana nauka rolnictwa.*

(Do tego Nru. Gazety dołączony jest Ner 43. Rozmaitości.)